

УДК 343.2

DOI <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i6.2270>**Н. Мирошніченко,**

доцент, кандидат юридичних наук,
професор кафедри кримінального права
Національного університету «Одеська юридична академія»

Л. Абакіна-Пілявська,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО ЛЕГАЛІЗАЦІЇ КАНАБІСУ В МЕДИЧНИХ ЦІЛЯХ

Натепер можемо спостерігати значну кількість жвавих дискусій з приводу питання легалізації канабісу в медичних цілях як на території України, так і в інших країнах. Серед вітчизняних науковців, юристів, представників медичної сфери, фармацевтичної галузі мають місце різні, подекуди абсолютно протилежні, позиції з цього приводу, продиктовані інколи досить прозаїчними цілями.

У 2021 році було розроблено «Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання обігу конопель в медичних цілях, науковій та науково-технічній діяльності» (за номером 5596 від 02 червня 2021 року). Авторами даного законопроекту аргументується, що впровадження даних законодавчих новел матиме позитивний результат у сфері лікування онкохворих, осіб із посттравматичним синдромом та таких, що потребують паліативної допомоги, при неврологічних захворюваннях та хронічних болях невропатичного походження.

Однак Верховна Рада України не підтримала даний законопроект, а відтак його було повернуто на доопрацювання. Та все ж, слід відмітити, що реєстрація законопроекту це вже саме по собі свідчення того, що позитивне рішення з цього приводу може мати більш ніж імовірний характер.

Але як це відповідає сучасним реаліям з точки зору кримінально-правового аналізу? Пропонуємо розглянути це питання більш детально.

Так, відповідно до міжнародно-правових актів «канабіс» (*Cannabis*) – верхівки рослини канабісу з квітами або плодами (за винятком насіння і листя, якщо у них відсутні верхівки), з яких не була вилучена смола, якою б назвою вони не були позначені» [1].

Згідно з Єдиною конвенцією про наркотичні засоби 1961 року «сторони, які її ратифікували (в тому числі й Україна) [1] в тих випадках, коли країна забороняє культивування канабісу, вона (читай – країна) одночасно вживає відповідних заходів для того, щоб накласти арешт на будь-які незаконно культивовані рослини та знищити їх, за винятком невеликих кількостей, необхідних для наукових або дослідницьких цілей».

Стаття 14 Конвенції [2] ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин (дата підписання Україною: 16 березня 1989 р.) встановлює обов'язок країн-учасниць вживати належних внутрішньодержавних заходів, спрямованих на запобігання незаконному культивуванню рослин, що містять наркотичні або психотропні речовини, таких, як опійний мак, кокаїновий куш і рослина канабіс.

Чинний Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» [3] забороняє «будь-яку діяльність щодо канабісу, смоли канабісу, екстрактів і настоек канабісу, тетрагідроканнабінолу, які віднесені до особливо небезпечних наркотичних засобів та психотропних речовин, обіг яких заборонено, відповідно до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 770 від 6 травня 2000 року» [4].

Прихильники легалізації канабісу в медичних цілях аргументують свою позицію переважно твердженням про те, що коноплі без наркотичного ефекту можуть використовуватися як ефективний та легкий знеболювальний засіб. Аби посилити ефект своєї тези водночас зазначається, що наразі значний відсоток хворих низкою тяжких станів вроджених захворювань, хворих дітей з фармрезистентними формами епілепсії, онкохворі, змушені вживати сильно діючі препарати аналогічної дії, які на відміну від ліків, виготовлених із медичного канабісу, наносять значну шкоду їх здоров'ю. Однак, звертаємо увагу на те, що такого порівняльного досвіду щодо відповідних медичних випробувань та досліджень Україна не має, а звертати ся лише до зарубіжних посилань, рекомендацій міжнародних інститутів недоцільно без відповідних клінічних досліджень.

У пояснювальній записці до законопроекту «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання обігу конопель в медичних цілях, науковій та науково-технічній діяльності» вказується, що «в контексті дозволу обігу конопель в окремих сферах йдеться виключно про коноплі з допустимою кількістю Тетрагідроканнабінолу (далі – ТГК) – єдиного фітоканабіноїду з понад 120, які входять до складу конопель, що має психоактивний вплив на людину за умови його регулярного вживання

у високій концентрації, на відміну від іншого поширеного канабіноїду Канабідіолу (далі – КБД), який, навпаки, нівелює психоактивний вплив ТГК. Так, залежно від цілі використання конопель – чи то в медичній практиці, чи в промисловості – вміст ТГК у продукті буде змінюватися від вищої до нижчої концентрації, однак, у будь-якому випадку, в межах, установлених законом» [11]. Однак, ні дієвого механізму такого контролю, ні методів зміни концентрації, а так само і способів реалізації забезпечення вирощування та використання таких конопель виключно в медичних цілях не наводиться. Очевидно, що впровадження незавершеного механізму контролю може мати досить негативні наслідки, в тому числі поширення явища наркоманії.

Як зазначається у зверненні Президента України, – «не менше двох мільйонів українців потребують саме таких препаратів» [5]. Окрім того, 25 жовтня 2020 року в Україні відбулося всеукраїнське опитування, за ініціативою президента, одним із питань якого було: «Чи підтримуєте ви легалізацію канабісу з медичною метою – для зменшення болю у тяжких хворих?» Виходячи з цього, позиція гаранта вбачається досить зрозумілою щодо досліджуваного питання.

Серед положень Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України № 735-р від 28 серпня 2013 року, вказується проблема «ускладненого доступу до наркотичних лікарських засобів через надмірну зарегульованість порядку їх обігу. З метою подолання цієї проблеми, пропонується удосконалення порядку контролю за обігом наркотиків для зняття надмірних обмежень, які можуть негативно впливати на застосування наркотичних лікарських засобів; розробку та впровадження стандартних схем застосування наркотичних лікарських засобів для лікування з використанням

таких засобів з урахуванням світового досвіду та вивчення перспектив медичного застосування канабіноїдів як анальгетиків та інших лікарських препаратів [6].

Європейський моніторинговий центр з наркотиків та наркотичної залежності (ЄМЦННЗ) [8], що функціонує як агенція ЄС, яка досліджує питання наркополітики в державах-членах Євросоюзу, у 2018 році оприлюднив оновлені рекомендації стосовно використання конопель в медичній практиці, зробивши огляд відповідного регулювання в країнах ЄС та деяких інших країнах. Незважаючи на різні підходи до забезпечення доступу пацієнтів до ліків та препаратів, виготовлених із конопель, європейські держави та США, Канада, Австралія, Ізраїль поділяють тенденцію до розширення їх застосування для лікування та полегшення низки патологічних станів.

Звернення до аналізу нормативних заборон із досліджуваного питання надав змогу визначити ряд країн, в яких використання препаратів, виготовлених на основі канабісу дозволено, так до них можемо віднести такі країни ЄС як: Німеччина, Італія, Чехія, Франція, Польща, Греція, Австрія, Данія, Норвегія, а також Ізраїль, Великобританія, США та Канада.

Однак уже Європейський моніторинговий центр з наркотиків та наркотичної залежності у 2021 році звітуючи [8] зазначає, що «смола коноплі, яка продається в Європі, зараз більш потужна, ніж раніше. Конопляні продукти, доступні в Європі, зараз включають продукти з високим вмістом ТГК та нові форми канабісу на незаконному ринку, а також ряд продуктів, що містять конопляні екстракти, але з низьким вмістом ТГК, продаються комерційно. Також зростає кількість тих, хто вперше вживає канабіс, зростає. Отже, вживання коноплі залишається стабільно на високому рівні, а підвищений вміст ТГК викликає проблеми зі здоров'ям». Вказане, у свою

чергу, дає змогу прийти до висновків про те, що практика застосування медичних препаратів на основі канабісу все ж призводить до негативних наслідків пацієнтів, що йде врозріз з позицією авторів законопроекту № 5596 від 02.06.2021 року.

Міністерство охорони здоров'я заявляє, що підтримує легалізацію канабісу для медичних цілей, але наполягає на жорсткому контролі. Медичний канабіс – лікарський засіб, який має знеболювальний та протисудомний ефект [9]. Втім, досі невідомо, яким саме він буде.

Водночас, Кабінет Міністрів України ухвалив постанову [10], якою виключив кілька препаратів канабіноїдів із переліку заборонених до обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Згідно з документом, «до речовини «ізоляту канабідіол» заходи держконтролю не встановлюються, а обіг психотропних речовин «дронабінол», «набілон» і «набіксімокс» допускається лише у формі лікарських засобів або у формі субстанцій, призначених для виробництва, виготовлення таких лікарських засобів. Перші два – синтетичні канабіноїди. Їхня активна речовина тетрагідроканабінол синтезується в лабораторії хімічним шляхом. Набіксімокс – природний канабіноїд, в склад якого входить екстракт канабісу». Та йдеться про синтетичний матеріал.

Позиція противників легалізації медичного канабісу будується на тому, що це становить вагомий крок в бік поширення наркоманії, збільшення можливостей для нелегальної торгівлі нарковмістними продуктами та наркотичними засобами.

Політики неодноразово висловлювали тверду впевненість в тому, що в сучасних реаліях українського сьогодення категорично неможливо дозволити легалізацію медичного канабісу.

Прихильники легалізації медичного канабісу стверджують [11], що «медична форма канабіноїдів – це

краплі, пластирі, інгалятори, желейні ведмедики для дітей із вмістом екстракту марихуани, сумішей для куріння для паліативних хворих, яким важливий тільки знеболювальний ефект».

Однак, мінусом реформи є ризик збільшення кількості тих, хто вживає наркотики, і як наслідок – частки тіньового наркоринку.

Серед вчених точиться дискусія щодо того, чи може марихуана спровокувати вживання тяжких наркотиків. Дослідження є як за, так і проти цього припущення. Окремі публічні особи висловлюють свою позицію на своїх офіційних соціальних сторінках, в інтерв'ю тощо.

Утім, авторами даного дослідження підтримується позиція наступного вектору. Так, на сучасному етапі становлення розвитку фармацевтичного ринку в Україні, стану урегульованості обігу лікарських засобів, доступності їх продажу, рівню корупційної складової, досить складно стверджувати, що лікарські засоби, виготовленні з використанням канабісу будуть строго відпускатися за рецептом лікаря і даний процес буде цілком контрольовано. Та чи інша частина таких препаратів, продуктів-залишків від їх виробництва все ж проникнуть до вільного (тіньового) вживання, а відтак і поширення. Окрім того, остаточно не доведено, що лікарські засоби, виготовлені на основі медичних конопель, не викликають залежності.

У чинній редакції Кримінального кодексу України визначено ряд кримінальних правопорушень, які наразі віднесені до категорії кримінальних проступків, а саме: незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (ч. 1 ст. 309 КК України); незаконний посів або незаконне вирощування снотворного маку в кількості від ста до п'ятисот рослин чи конопель у кількості від десяти до

п'ятдесяти рослин (ч. 1 ст. 310 КК України); незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів з метою їх використання для виробництва або виготовлення наркотичних засобів чи психотропних речовин (ч. 1 ст. 311 КК України); незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах (ч. 1 ст. 319 КК України).

Постає питання, чи піде законодавець шляхом декриміналізації вищевказаних кримінальних правопорушень, можливе виключення даних складів із кримінально-правових приписів із подальшою трансформацією в адміністративні правопорушення? На думку авторів, не слід в даному напрямку рухатися шляхом декриміналізації, адже даний факт навпаки може виступити додатковим фактором збудження та поширення вживання наркотичних засобів, вирощування у невеликих кількостях, збільшення тіньового наркоринку та осіб, які вживають наркотичні засоби, що навряд чи матиме позитивний ефект.

Якщо процес легалізації медичного канабісу невідворотній, то реалізація останнього має бути дуже обережна та покровоко регламентована, від моменту реєстрації посівного матеріалу до продажу ліків кінцевому споживачу (хворій особі), із застосуванням механізмів контролю, нагляду як в контексті вирощування матеріалу, так і його переробки (використання), до його вживання хворою особою. Здається, що під контролем мають бути сектори вирощування, виробництва, продажу, відпуску рецептів та вживання.

Відтак, що перш ніж перейти до реального впровадження державного механізму легалізації медичного канабісу, слід суворіше прописати вимоги щодо вирощування, сертифікації обладнання, ліцензування, порядок вирощування, стандартизацію

процедури, механізму збору, зберігання, обробки, транспортування, допуску осіб до роботи на будь-якому із етапів від посіву до відпуску готового препарату з прилавку аптеки, контролю за оборотом препаратів та низка інших, не менш важливих питань. Легалізація медичного канабісу – це складна проблема, якою легко маніпулювати. Тому дуже важливо, щоб ті, хто ухвалює рішення, були добре знайомі з цією проблемою і не займались популізмом, розуміли силу та значення свого голосу.

У статті досліджено проблеми легалізації канабісу в медичних цілях в Україні. Проаналізовано міжнародні нормативно-правові акти до яких приєдналася Україна у сфері боротьби проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин. Розглянуто національні законодавчі акти, які регулюють сферу виробництва та обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. Визначено основні аспекти та аргументи проекту закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання обігу конопель в медичних цілях, науковій та науково-технічній діяльності». Надано узагальнений аналіз результатів досліджень окремих міжнародних організацій та їх висновків щодо впливу звикання до лікарських засобів, виготовлених на основі медичних конопель.

Проаналізовано чинні норми КК України у сфері заборони обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. Розглянуто позиції та аргументи прихильників та противників легалізації медичного канабісу в розрізі кримінально-правових норм. Авторами стверджується, що на сучасному етапі розвитку нормативного регулювання поводження з речовинами, які, за міжнародно-правовою

класифікацією, належать до наркотичних і психотропних, стану розробленості та механізму контролю зі сторони держави, існує низка ризиків, пов'язаних із створенням загрози поширення практики вирощування конопель з метою використання для виготовлення нарковмістних речовин з метою подальшого збуду, «під прикриттям» процесу вирощування канабісу в медичних цілях.

Наведено власну авторську позицію щодо перспектив медичного застосування канабіноїдів як анальгетиків та інших лікарських препаратів, окреслено основні можливі ризики в умовах сучасного українського сьогодення, особливостей функціонування системи державного контролю за фармацевтичною сферою. Акцентована увага на можливі негативні наслідки для суспільства у випадку запровадження такого незавершеного та концептуально нереалізованого механізму легалізації медичного канабісу в Україні.

Ключові слова: канабіс, легалізація канабісу в медичних цілях, лікарські засоби для тяжкохворих, кримінальна відповідальність, наркотики.

Myroshnychenko N., Abakina-Pilyavska L. On legalization of cannabis for medical purposes

The article examines the issue of legalization of medical cannabis (cannabis) for medical purposes in Ukraine. The international legal acts to which Ukraine has joined in the fight against illicit trafficking in narcotic drugs and psychotropic substances are analyzed. National legislative acts regulating the production and circulation of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors have been studied. The main aspects and arguments of the draft law of Ukraine «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Regulating the

Circulation of Cannabis for Medical Purposes, Scientific and Scientific-Technical Activities» are identified. The generalized analysis of results of researches of separate international organizations and their conclusions concerning influence of addiction to the medicines made on the basis of medical hemp is given.

The current norms of the Criminal Code of Ukraine in the field of banning the circulation of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors are analyzed. Positions and arguments of supporters and opponents of legalization of medical cannabis in the context of criminal law are considered. The authors argue that at the present stage of development of regulations on the handling of substances that, according to international legal classification, belong to narcotic and psychotropic substances, the state of development and control mechanism by the state, there are a number of risks associated with the threat of hemp for use in the manufacture of narcotic substances for further construction, «under cover» of the process of growing cannabis for medical purposes.

The author's own position on the prospects of medical use of cannabinoids as analgesics and other drugs is presented, the main possible risks in the modern Ukrainian present, the peculiarities of the functioning of the system of state control over the pharmaceutical sphere are outlined. Emphasis is placed on the possible negative consequences for society in the event of the introduction of such an incomplete and conceptually unrealized mechanism for the legalization of medical cannabis in Ukraine.

Key words: cannabis, legalization of cannabis for medical purposes, medicines for seriously ill patients, criminal liability, drugs.

Література

1. Единая конвенция о наркотических средствах 1961 года с поправками, внесенными в нее в соответствии с Протоколом 1972 года о поправках к Единой конвенции о наркотических средствах 1961 года. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_177#Text

2. Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096#Text

3. Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори». - Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 1995. – № 10. – ст.60 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text>

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 травня 2000 року № 770 «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-%D0%BF#Text>

5. Щодо питання про легалізацію канабісу з медичною метою. URL: <https://www.president.gov.ua/news/shodo-pitannya-pro-legalizaciyu-kanabisu-z-medichnoyu-metoyu-64637>

6. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року» від 28 серпня 2013 року № 735-. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/735-2013-%D1%80#Text>

7. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання обігу конопель в медичних цілях, науковій та науково-технічній діяльності. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72094

8. Европейский доклад о наркотиках 2021: тенденции и события. URL: https://www.emcdda.europa.eu/publications/edr/trends-developments/2021_en

9. «Абсолютно інший сорт». МОЗ закликає Раду легалізувати медичний канабіс. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/moz-zaklykaye-radu-lehalizuvaty-medychnuu-kanabis/31359443.html>

10. Постанова Кабінету Міністрів України 07 квітня 2021 р. № 324 «Про

внесення змін до переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів». URL: <https://www.kmu.gov.ua/pras/pro-vnesennya-zmin-do-pereliku-narkotichnih-zasobiv-psihotropnih-rechovin-i-prekursoriv-i070421-324>

11. Легалізація медичного канабісу: плюси та мінуси. URL: <https://www.slovoidiло.ua/2020/10/22/stattja/suspilstvo/>

lehalizacziya-medychnoho-kanabisu-plyusy-ta-minusy

12. Пояснювальна записка до проекту закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання обігу конопель в медичних цілях, науковій та науково-технічній діяльності». URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72094

